

ویژه نامه ولادت امام علی (ع)

4 بهمن 1402

ولادت امام علی علیه السلام در سیزدهم رجب سال 30 عام الفیل رخ داده است. بنا به نقل علمای شیعه [۱] و گروه زیادی از اهل سنت ولادت آن حضرت در خانه خدا اتفاق افتاده است. این جریان از اختصاصات آن حضرت است و در تاریخ بشریت سابقه نداشته و بعد از آن نیز تکرار نشده است

زمان ولادت امام علی علیه السلام

امام علی بن ابیطالب بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدمناف در سیزده رجب سال سیام عام الفیل یعنی 23 سال پیش از هجرت نبوی دیده به جهان گشود. [۲]

پدر و مادر امام علی علیه السلام

پدر امام علی علیه السلام ابوطالب بن عبدالمطلب است که با عبدالله بن عبدالمطلب پدر حضرت محمد صلی الله علیه و آله، برادر اعیانی و مادرشان فاطمه بنت عمرو بن عایذ مخزومی بود. [۳] ابوطالب کسی بود که بعد از مرگ عبدالمطلب سرپرستی حضرت محمد صلی الله علیه و آله را بر عهده گرفت و چون آن حضرت به پیامبری رسید از او حمایت نمود. [۴]

مادر آن حضرت، فاطمه بنت اسد بن هاشم بن عبدمناف بود. وی از جمله بانوان گروه نخست بود که به پیامبر صلی الله علیه و آله ایمان آورد و مسلمان شد و رنج‌های ایام حضور در مکه را به همراه همسر و خانواده‌اش متحمل گردید و در هنگام هجرت پیامبر صلی الله علیه و آله وی نیز به مدینه هجرت نمود و در همین شهر مقدس بدرود حیات گفت و پیامبر صلی الله علیه و آله با پیراهن خود وی را کفن کرد و اقرار به ولایت فرزندش علی بن ابیطالب علیه‌السلام را به وی تلقین کرد. [۵]

ابوطالب علیه‌السلام و همسرش فاطمه بنت اسد برای پیامبر صلی الله علیه و آله و گسترش دین مبین اسلام تلاش‌های زیادی به عمل آورده و رنج‌ها و سختی‌های فراوانی متحمل گردیدند. از زمانی که حضرت عبدالمطلب علیه‌السلام وفات یافت، کفالت نواده یتیمش محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله بر عهده عمویش ابوطالب علیه‌السلام افتاد و وی آن حضرت را تا آخر عمرش (به مدت 44 سال) سرپرستی و پشتیبانی نمود و از عقاید و افکارش حمایت کرد.

ابوطالب علیه‌السلام و فاطمه بنت اسد در نگهداری پیامبر صلی الله علیه و آله چنان عمل می‌کردند که وی را بر فرزندان خود ترجیح می‌دادند و به او بهتر و بیشتر می‌رسیدند. به همین لحاظ پیامبر صلی الله علیه و آله با وجود آن دو مهربان، احساس یتیمی نمی‌کرد و جای پدر و مادر خویش را خالی نمی‌دید. حضرت علی علیه‌السلام و برادران و خواهرانش، نخستین کسانی بودند که هم از سوی پدر و هم از سوی مادر هاشمی بودند. [۶]

جریان ولادت حضرت علی علیه السلام در کعبه

تولد آن حضرت در شهر مکه معظمه و در داخل خانه خدا (کعبه) واقع گردید. تولد در خانه کعبه، فضیلتی ویژه حضرت علی علیه السلام است و خدای متعال تنها وی را به چنین امتیازی کرامت نمود. نه پیش از او و نه پس از او، برای هیچ کسی چنین فضیلتی پدید نیامده است. [۷]

مرحوم شیخ عباس قمی، کیفیت ولادت آن حضرت را چنین بیان کرد: آنچه به سندهای بسیار وارد شده، آن است که روزی عباس بن عبدالمطلب با یزید بن قعنب و با گروهی از بنی هاشم و جماعتی از قبیله بنی العزی در برابر خانه کعبه نشسته بودند، ناگاه فاطمه بنت اسد به مسجد درآمد و به حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام، نه ماه آستن بود و او را درد زائیدن گرفته بود.

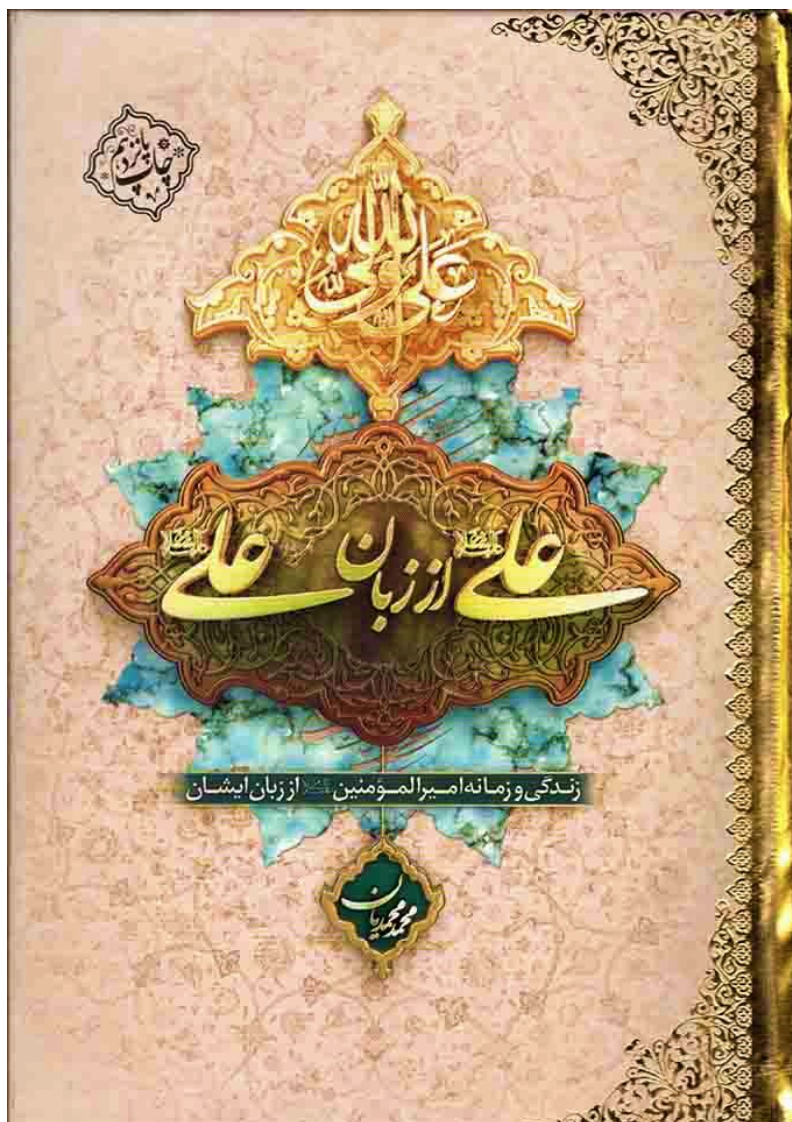
پس در برابر خانه کعبه ایستاد و نظر به جانب آسمان افکند و گفت: پروردگارا! من ایمان آورده‌ام به تو و به هر پیامبر و رسولی که فرستاده‌ای و به هر کتابی که نازل گردانیده‌ای و تصدیق کرده‌ام به گفته‌های جدم حضرت ابراهیم خلیل علیه السلام که خانه کعبه بنا کرده او است، پس سؤال می‌کنم از تو به حق این خانه و به حق آن کسی که این خانه را بنا کرده است و به حق این فرزندی که در شکم من است و با من سخن می‌گوید و به سخن گفتن خود مونس من گردیده است و یقین دارم که او یکی از آیات جلال و عظمت تو است که آسان کنی بر من ولادت او را.

عباس و یزید بن قعنب گفتند که چون فاطمه از این دعا فارغ شد دیدیم که دیوار عقب خانه شکافته شد. فاطمه از آن رخنه داخل شد و از دیده‌های ما پنهان گردید، پس شکاف دیوار به اذن خدا به هم پیوست و ما چون خواستیم در خانه را بگشاییم چندان که سعی کردیم، در گشوده نشد. دانستیم که این امر از جانب خدا واقع شده و فاطمه سه روز در اندرون کعبه ماند.

اهل مکه در کوچه‌ها و بازارها این قضیه را نقل می‌کردند و زن‌ها این حکایت را یاد می‌کردند و تعجب می‌نمودند. تا روز چهارم رسید، پس همان موضع از دیوار کعبه که شکافته شده بود دیگر باره شکافته شد، فاطمه بنت اسد بیرون آمد و فرزند خود اسدالله الغالب علی بن ابی‌طالب علیه السلام را در دست خویش داشت و می‌گفت: ای گروه مردم! به درستی که حق تعالی برگزید مرا از میان خلق خود و فضیلت داد مرا بر زنان برگزیده که پیش از من بوده‌اند. زیرا که حق تعالی برگزید آسیه دختر مزاحم را و او عبادت کرد حق تعالی را پنهان در موضعی که عبادت خدا در آن جا سزاوار نبود، مگر در حال ضرورت یعنی خانه فرعون. و مریم دختر عمران را حق تعالی برگزید و ولادت حضرت عیسی علیه السلام را بر او آسان گردانید و در بیابان درخت خشک را جنباند و رطب تازه از برای او از آن درخت فرو ریخت و حق تعالی مرا بر هر دو و زیادت‌ها داد و همچنین بر جمیع زنان عالمیان که پیش از من گذشته‌اند. زیرا که من فرزندی آورده‌ام در میان خانه برگزیده او و سه روز در آن خانه محترم ماندم و از میوه‌ها و طعام‌های بهشت تناول کردم و چون خواستم که بیرون آیم در هنگامی که فرزند برگزیده من بر روی دست من بود، هاتفی از غیب مرا ندا کرد که:

ای فاطمه! این فرزند بزرگوار را “علی” نام کن، به درستی که منم خداوند علی اعلی و او را آفریده‌ام از قدرت و عزت و جلال خود و بهره کامل از عدالت خویش به او بخشیدم و نام او را از نام مقدس خود اشتقاق نموده‌ام و او را به آداب خجسته خود تأدیب نموده‌ام و امور خود را به او تفویض کرده‌ام و او را به علوم پنهان خود مطلع کرده‌ام و در خانه محترم من متولد شده است و او اول کسی است که اذان

خواهد گفت بر روی خانه من و بت‌ها را خواهد شکست و آن‌ها را از بالای کعبه به زیر خواهد انداخت و مرا به عظمت و مجد و بزرگواری و یگانگی یاد خواهد کرد و اوست امام و پیشوا بعد از حبیب من و برگزیده از جمیع خلق من محمد صلی الله علیه و آله که رسول من است و او وصی او خواهد بود. خوشا حال کسی که او را دوست دارد و یاری کند او را و وای بر حال کسی که فرمان او نبرد و یاری او نکند و انکار حق او نماید.

ولادت حضرت علی علیه السلام در منابع اهل سنت

علامه فقید معاصر شیخ آقا بزرگ تهرانی می نویسد: «آقا مهدی بن محمدتقی بن ابراهیم نقوی معاصر و متولد در سال 1316 هـ از احفاد سید دلدار علی هندی دانشمند و فقیه مشهور شیعه در دیار هند، در کتاب «علی و الکعبه» که در 44 صفحه چاپ شده است، از 22 کتاب از کتب علمای عامه نقل می کند که تصریح کرده اند علی علیه السلام در کعبه متولد شده است.

و هم می گوید: علامه میرزا محمدعلی اردوبادی متولد 1312 هـ (از علمای بزرگ معاصر در نجف اشرف) کتاب «امیرالمؤمنین و الکعبه» در اثبات ولادت حضرت امیر در بیت الحرام را تالیف نموده که در باب خود کتابی ابتکاری است. [۸]

علامه امینی به تفصیل پیرامون ولادت علی علیه السلام در کعبه بحث نموده و از جمله از حاکم نیشابوری (عالم برجسته اهل سنت)، در کتاب «مستدرک علی الصحیحین» ج 3، ص 483 نقل می کند که گفته است: «اخبار به تواتر رسیده که فاطمه دختر اسد، امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب کرم الله وجهه را در درون کعبه زائید.[۹]

و از گنجی شافعی در کتاب «کفایه» نقل کرده که از طریق ابن نجار از حاکم نیشابوری روایت نموده که گفته است: «امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب در مکه در خانه خدا، شب جمعه سیزدهم ماه رجب سی سال گذشته از عام الفیل متولد گردید. نه قبل و نه بعد از وی مولودی در بیت الله الحرام جز او متولد نگردید و این کرامتی برای آن حضرت بود به خاطر مقام با عظمت او بود».

به پیروی از وی، احمد بن عبدالرحیم دهلوی مشهور به «شاه ولی الله» پدر عبدالعزیز دهلوی مصنف کتاب «تحفه اثنی عشریه» در کتاب «ازالة الخفاء» نوشته است: «اخبار متواتر است که فاطمه دختر اسد امیرالمؤمنین علی را در درون کعبه زائید. آن حضرت در روز جمعه سیزدهم ماه رجب سی سال بعد از عام الفیل در کعبه متولد گردید و هیچ کس جز او نه قبل و نه بعد از وی در کعبه متولد نگردید».

شهاب الدین سید محمود آلوسی صاحب تفسیر کبیر در کتاب شرح قصیده عینیة عبدالباقی افندی عمری ص 15 در ذیل این بیت قصیده او در مدح مولای متقیان: «انت العلی الذی فوق العلی رفعا، بیطن مکه عندالبیت از وضعاً» می نویسد: «این که امیر کرم الله وجهه در خانه خدا متولد شده، در دنیا امری مشهور و در کتب فریقین سنی و شیعه ذکر شده است».

تا آنجا که می گوید: «جز او کرم الله وجهه کسی در خانه خدا متولد نشده و چقدر مناسب است که امام ائمه در محلی که قبله مسلمین است متولد گردد. سبحان من یضع الاشیاء فی مواضعها و هو احکم الحاکمین.[۱۰]

جلال الدین محمد دوانی فیلسوف مشهور درگذشته سال 908 هجری که از مفاخر علمای عامه بوده و فقط در اواخر عمر شیعه شده است، در کتاب فارسی «نور الهدایه فی اثبات الولایه» می نویسد: «این که جمهور اهل سنت از میان تمام صحابه پیغمبر فقط به علی علیه السلام «کرم الله وجهه» می گویند (یعنی گرامی باد رخسار او) به دو علت است:

یکی این که در میان صحابه تنها علی علیه السلام بوده است که قبل از بلوغ اسلام آورد و هرگز در مقابل بت نایستاد و کرنش نکرد، و دیگر این که نوشته اند؛ زمانی که فاطمه دختر اسد مادر علی علیه السلام آبستن به حضرت بود، هرگاه محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله را می دید، ناگهان به احترام آن حضرت برمی خواست و ادای احترام می کرد. پیغمبر آینده اسلام روزی گفت: ای مادر! تو آبستنی، من راضی نیستم برای من این طور از جا برخیزی، فاطمه گفت: به خدا قسم هرگاه شما را می بینم، جنینی که در شکم دارم طوری جابجا می شود که مرا ناگزیر می سازد از جا بلند شوم!

کسانی که ناظر بودند با کمال تعجب دیدند ناگهان ضلع بالای حجر الاسود شکست و فاطمه همسر ابوطالب به درون کعبه رفت و شکاف دیوار بهم آمد.[۱۱] موضوع بلافاصله دهن به دهن گشت و به گوش مرد و زن مکه رسید و همه منتظر بودند ببینند سرانجام آن ماجرای شگفت انگیز چه خواهد بود.

همسر ابوطالب سه روز در خانه کعبه بسر برد. روز چهارم کسانی که پیرامون کعبه گرد آمده بودند، دیدند دیوار کعبه از همان جا بار دیگر شکاف برداشت و آن بانوی سرفراز در حالی که نوزاد خود را در آغوش داشت از درون خانه خدا بیرون آمد.

همسر ابوطالب خطاب به حاضران گفت: ای مردم! خداوند مرا به خاطر نوزاد پاک سرشتم بر زنان دیگر برتری داد. زیرا هیچ زنی تاکنون اجازه نداشته است که در خانه خدا وضع حمل کند. ولی خداوند خانه اش را در اختیار من گذاشت تا فرزند خود را در آن جایگاه مقدس بزایم، سپس به خانه آمد.

پیغمبر آینده اسلام که از ماجرا اطلاع یافته بود، در خانه ابوطالب بود. نوزاد تا آن لحظه چشم باز نکرده بود. نخستین باری که چشم گشود، لحظه ای بود که پیغمبر ضمن تبریک به زن عمویش نوزاد را از آغوش او گرفت و اولین نگاه نوزاد هم به روی محمد صلی الله علیه و آله بود.

پیغمبر صورت نوزاد را بوسید و نام او را «علی» گذارد و به عمو و زن عمویش مژده داد که نوزاد، آینده ای بس درخشان دارد.

شباهات پیرامون ولادت امام علی علیه السلام در کعبه

برخی با استناد به اینکه در زمان ولادت امام علی علیه السلام مشرکین کعبه را به بتکده تبدیل نموده بودند در صدد انکار فضیلت بودن ولادت آن حضرت در کعبه بر آمده اند. اما این شبهه با توجه به اینکه در قرآن از کعبه به عنوان خانه خدا یاد شده است [۱۲] و نیز با توجه به اینکه تا قبل از نزول آیه تغییر قبله، کعبه با وجود بتها در آن قبله گاه مسلمانان بوده است، وارد نیست.

پانویس

1. خصائص الائمه عليه السلام (سید رضی)، ص 39؛ الارشاد (شیخ مفید)، ص 8.
2. اعلام الوری، طبرسی، ج ۱، ص ۳۰۶.
3. منتهی الآمال (شیخ عباس قمی)، ج 1، ص 11.
4. دائرة المعارف قرآن کریم مدخل ابوطالب از "محمدباغستانی، سید محمود دشتی، سید علیرضا واسعی"
5. الارشاد، ص 8؛ بحار الانوار (علامه مجلسی)، ج 35، ص 179؛ اهل بیت (نوفیق ابوعلم)، ص 191.
6. خصائص الائمه عليه السلام، ص 39.
7. الارشاد، ص 8؛ خصائص الائمه عليه السلام، ص 39؛ منتهی الآمال، ج 1، ص 143.
8. الذریعه الى تصانیف الشیعه، ج 2، ص 352.
9. وقد تواتر الاخبار ان فاطمة بنت اسد ولدت امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب کرم الله وجهه فی جوف

11. این نقطه تا این اواخر در دیوار کعبه مشخص بود. بیشتر زائران شیعه هنگام طواف خانه کعبه چون به آن نقطه می‌رسند که هنوز هم علامتی دارد آن را می‌بوسند.

12. «وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهَّرَ بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ» (الحج - 26) ترجمه: و (ای پیامبر! یاد کن از) آنگاه که برای ابراهیم جای خانه کعبه را معین (و مبین) ساختیم (و او خانه را تجدید بناء کرد و وحی فرستادیم به او) که هیچ چیز را (نه در وجود و نه در پرستش) با من شریک مساز، و خانه مرا برای طواف کنندگان و ایستادگان (برای نماز آن عهد) و رکوع کنندگان سجود کنندگان پاک کن.

منابع

علی دوانی، تاریخ اسلام.

دائرة المعارف قرآن کریم مدخل ابوطالب از “محمدباغستانی، سید محمود دشتی، سید علیرضا واسعی”

مهدی وزنه، علی (ع) مولود کعبه، سایت راسخون، بازیابی: ۱۳ مهر ۱۳۹۲

جواد خرمی، راز ولادت علی علیه السلام در درون کعبه، مبلغان، شهریور 1383، شماره 57 در دسترس در سایت حوزه، بازیابی: ۱۳ مهر ۱۳۹۲

موسسه تبیان، نرم افزار دایرةالمعارف چهارده معصوم علیهم السلام.